

גליון ד
הג השבועות
סיון תשס"ח

ילקוט דברות קודש

מ"ב מרן רבינו הגה"ק שליט"א

גליון מיוחדת
מתפרסם במיוחד
לאניש מחוץ לארצ"י
כל הזכויות שמורות
ועד להוצאת ספרי
ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

משה רבינו להעיר אותם משינתם, וכדאיאת במדרש (פרקי דרא פ"ב) ויצא משה ובא למחנה ישראל והיה מעורר ישראל משינתם ואמר להם עמדו משינתכם שהרי אלהיכם מבקש ליתן לכם את התורה, כבר החתן מבקש להביא את הכלה להכניס לחופה, כדי ליתן לכם את התורה באה השעה, ע"ש. ועל ידי פעולתו של משה רבינו בעת ההוא, מתעוררים כל ישראל מהשפעת היום בכל שנה ושנה בבוא הג השבועות, וגם אנחנו פשוטי עם בדורות האחרונים אשר בעוה"ר אין אנו זוכים להתכונן בהכנה הראויה לקבלת תורה, עם כל זה אנו זוכים להתעורר מהאררת מתן תורה בקריאת היום, כי משה רבינו בעצמו בא להעיר אותנו משינתנו שינת הזמן, ועל דרך שכתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ד) עוררו ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדומתכם וחפשו במעשיכם וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושונים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשתיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ע"ש. וכבר אמרו חז"ל (סוטה י"ג) וימת שם משה עבד ה' (דברים ל"ד ה), מה כאן עומד ומשמש אף שם עומד ומשמש. ואם כן כמו בחיות כאן בעולם הזה היה עומד ומשמש ומכין את נפשותינו לקראת מתן תורה, אף שם בנן ערן העליון ממקומו הוא יפן ברחמיו והוא עומד ומשמש ומעורר אותנו משינתנו, וכל איש ישראל זוכה להתעוררות בשעת מתן תורה וקריאת העשרת הדברות מדי שנה בשנה, ומתרום נפשו לומר נעשה ונשמע ולקבל עול התורה מחדש בחג השבועות בכל שנה ושנה.

בב"ב פסחים (דף פ"ה) רב יוסף ביזמא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא אמר אי לאו האי יזמא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא. וצריך ביאור הא רב יוסף ענותן היה, כדאיאת בגמרא (סוטה מ"ט) אמר ליה רב יוסף לחנא לא תתני ענה דאיכא אנא, והיאך אמר מעצמו אי לאו האי יזמא כמה יוסף איכא בשוקא. ונראה בהקדם מה שכתב א"ז וללה"ה בייטב פנים (זמן מתן תורתנו את ב) יש להבין הלא בכל יום אנו מבקשים ומתפללים והעירב נא וכו' ואחר זה בברכת ק"ש ותן בלבנו בינה וכו', וכמו כן היה ראוי ונכון בעמדם נגד החר להתפלל על זה להבין ולהשכיל הדברות היוצאים בכיכול מפיו יתברך, ולא מצינו מזה מאומה, אך ביאור הענין, כי באמת התפללו על זה, והכתוב מרמז זה באומרו ויחן שם ישראל, ע"ש.

אמנם יתכן לומר דאבותינו שבאותו הדור שקבלו התורה לא על עצמם בלבד התפללו, אלא גם עלינו ועל דורותינו ועל כל דורות בני ישראל, ובתפלתם פתחו צינור לדורותינו אלה שגם אנחנו בראת בתרא זוכים להתפלל ולבקש ממי שהחכמה שלו, וזה נרמז במאמר הכתוב (שמות י"ז) ויתיצבו בתחתית החר, כי תיבת ויתיצבו שהוא לשון עמידה רמז על תפלה, עד שאמרו חז"ל (ברכות ו') אין עמידה אלא תפלה, והב של בתחתית משמש בלשון בשביל, ורמז בזה שבני ישראל שבאותו הדור התפללו בשביל תחתית החר, היינו בשביל דורות העתידים אשר יהיו בשפל המצב בבחינת תחתית החר, שלא יהיו ראויים להתפלל, כי תבונה חסרנו ואיך נוהלי, אמנם זכות אבותינו שהתפללו על השגת התורה בעמדם על הר סיני, גם תפלתנו מתקבלת ברחמים וברצון לפני אדון כל, כי מצטרפת עם תפלותיהם הזכות.

ומעתה י"ל כי רב יוסף ידע והבין כי כל השנותיו בתורה באו לו רק בשביל שהיה מאריך בברכת אהבה רבה בחג השבועות זמן מתן תורתנו, ובתפלתו שפך שיח לבבו בבכי ותחנונים והאר עיניו בתורתך ודבק לבנו במצותיך וגו', וזכה שנתקבל תפלתו ברחמים ונתעלה במעלות התורה. אך ברוב ענותנותו אמר רב יוסף כי מה שנתקבלה תפלתו הוא רק בזכות תפלת אבותינו יוצאי מצרים שעמדו רגליהם על הר סיני והתפללו על השגת התורה, שהם פתחו הצינור לדורות וזכותם תפלותינו בחג השבועות מתקבלת לרצון שנוכל ליכות לתורה של תורה.

יש ליתן מעם לשבח על מה שזוהגים להיות נעורים כליל הג השבועות, על פי מה שאמרו חז"ל (אבות פ"ג מ"ט) כל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שאין יראתו קודמת לחכמתו אין חכמתו מתקיימת. וכן מצינו בברייתא העולם (בראשית א ה) ויהי ערב ויהי בוקר, הקדים ערב לבוקר, ובפשטות הכוונה כי בדיני התורה היום הולך אחר הלילה. אמנם לפי המבואר יש להוסיף בזה מעם לשבח, על פי המבואר בוהר הקדוש (כשלה דף ס"ג) כי בבוקר שולט מדת החסד, ובערב שולט מדת הדין. ולפי זה יום הוא בחינת אהבה, ולילה הוא בחינת יראה. ועל כן הקדים ערב לבוקר, לרמוז שצריך להקדים היראה, קודם התורה שהוא בחינת אהבה וחסד בסוד (משלי לא כ) ותורת חסד על לשונה. וזהה בכל שנה ושנה הקריאה מעורר זמן מתן תורתנו ואנו מקבלים עלינו עול התורה ועול מלכות שמים בהתרוממות הנפש וביראה עילאה, ועל ידי זה יש להתורה קיום בכל השנה, ולזה אנו נעורים כלילה קודם מתן תורה, כדי להקדים היראה ללימוד התורה, כי לילה הוא בחינת דין ויראה, ובוה שעורכים כל הלילה בקדושה ובטהרה אנו שואבים מלא פנינים של יראת שמים, ובוה אנו מתכוננים בהכנה רבה לקבל התורה הקדושה.

בבב"ב אברהם (ר"ס תצ"ד) הביא ממדרש (פרקי דרא פרק ב) שהיו ישראל ישנים כל הלילה עד שהוצרך משה רבינו להעירם, והיינו דכתיב (שמות י"ז) ויצא משה את העם מן המחנה. ולכך אנו צריכים לתקן זה, ומשום הכי נהגו ישראל להיות נעורים ליל שבועות, ע"ש. ודקדק בערוגת הבשם (פ' יתרו) לכאורה הדבר יפלא מאד היתכן דששים רבוא ישראל דור דעה יהיו נרדמים בשינה כל הלילה, דמן הראוי היה להם להיות נעורים כל הלילה ברוב תשוקת לבם לראות בתפארת עווז, והיה מן הראוי שתהיה אש התשוקה תבער בקרבם לבלתי נתנם לנוח על משכבם, כל שכן שלא לישן כל הלילה עד הבוקר, ואיך יתכן זה, אם לא כי תרדמת אלקים מן השמים נפלה עליהם בכוונה מיוחדת מאתו ית"ש, ואם כן צריך להבין מדוע עשה ה' ככה, ע"ש לדרכו.

ו"ל ההקב"ה קורא הדורות מראש עשה כך בעצה ובכוונה עמוקה לטובתנו ולצרכינו, דהנה אותו הדור של מקבלי התורה הן באמת היו במדרגה גבוה מאד, כי הם ראו נסי יציאת מצרים ועל הים, והיו רגילים אצל משה רבינו וראו עבודתו בקודש, דור דעה שזכו להשראת השכינה והתגלות האלקות כל ימי הליכתם במדבר ואכלו לחם אבירים, ובודאי שעשו הכנה רבה לקראת מעמד הנבחר של מתן תורה כל ימי הספירה, ובפרט כשאמר להם הקב"ה ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, הוסיפו קדושה על קדושתם ונכספה וגם כלתה נפשם לשמוע דברי ה' ואמרו רצוננו לראות את מלכינו, ועל זה צוה ה' שייכינו עצמם בטהרה מיוחדת ויקיימו מצות פרישה ב' ימים, והוסיף משה יום אחד מדרעתו, ובימים האלו באו לבחינה גבוהה להקדים עשיה לשמיעה, והם בודאי היו מוכנים ועומדים לקבל התורה לפי בחינתם הגבוהה.

אמנם להיות כי כל מעשי הקב"ה נצחי, ופעולה של מתן תורה הוא נצחי ונחקק בזמנו, וחזור וניעור מדי שנה ושנה, בכך אם היו אותו הדור מקבלים התורה לפי בחינתם שהיו מוכנים וראויים למתן תורה בלי שום התעוררות, וכמו שכך היה ראוי לפי בחינתם והכנתם, אז לא היה מתעורר מתן תורה ח"ו במשך הדורות רק לאלו האנשים הגבוהים כפי ערכם הרם למעלה מהשגתנו וזוכים להיות במדרגת אנשי דור דעה מקבלי התורה, לזה סיבב הקב"ה שיהיו כל ישראל ישנים באותו זמן שירד ה' אל הר סיני, ואף שהיינו עצמם בהתרוממות הנפש לקראת המעמד הגדול והנורא אשר ירד ה' על החר, עם כל זה עדיין היו ישנים בשעת מתן תורה, והוצרך

זה שאמר רב יוסף אי לאו האי יומא דק"א גר"ם כמה יוסף איכא בשוקא, פי דדוקא קדושת היום הזה שהתפללו בה אבותינו על השנת התורה, ודבר זה נתקב בזמנו ומתעורר מידי שנה בשנה, וזה הגורם שגם כדורות האחרונים אף אם אין לנו ראויים מצד עצמינו, מכל מקום מתקבלת תפלותינו בחג השבועות לזכות להשנת התורה.

ולזה אנו אומרים בברכת אהבה רבה, **אבינו מלכינו בעבור אבותינו שבטחו בכך ותלמדום חקי חיים לעשות רצונך בלבב שלם**, שנתקבלה תפלתם ברחמים וברצון וזכו לכתרה של תורה, על כן אף שאין לנו ראויים שתתקבל תפלותינו מצד עצמינו, עם כל זה בעבור אבותינו שבטחו בכך ונתקבלה תפלתם, כן תחננו ותלמדנו במתנת חנם בזכות תפלת אבותינו, ועל תפלותיהם יסמוך לבנינו בה' לשפוך שיהי והאר עינינו בתורתך ודבק לבנינו במצותיך ויחד לבנינו לאהבה וליראה את שמך, כי האבות כבר התפללו על זה, וממילא תפלה זו כבר מוכנת לפנינו "די תפלה איז שוין אויסגעבעט, אויסגעוויינט און אויסגעבעטן פין די אבות הקדושים, וואס האבן זיך אויסגעוויינט ביי אהבה רבה יעדן טאג ובפרט אין דעם יו"ט שבוועט", ובכתם גם אנתנו זוכים להתפלל מעומק הלב אבינו אב הרחמן המרחם רחם נא עלינו ותן לבנינו בינה להבין ולהשכיל וכו', והש"ת מקבל תפלותינו להשפיע לנו השפעת התורה והשפעת מתן תורה המתעורר ביום הזה.

*

ויסעו מרפדים ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר, איתא במדרש (תובא רבינו בחי) ויחן שם ישראל דא ישראל סבא, ויש להבין למה הביא הקב"ה את יעקב להר סיני.

וי"ל בפשטות על פי המבואר בספרי הקודש דבשעה שישאל שמוחם בשמחה של מצוה שנתלחין האבות הקדושים והצדיקים מגן עדן בעולם העליון לבוא לשמחה יחד עם בניהם בזה העולם, וכדאיתא בזהר הקדוש (פנים הפ' ר"ט) "שמח ישראל בעושו (תהלים קמ"ג), ההוא חדרו דישאל לאו איהו אלא בעושו, בעושו מבעי ליה, אלא אלין קב"ה ושכינתיה ואביו ואמו, דאף על גב דמיתו, קב"ה אעקר לון מגן עדן וייתי לון עמיה לההוא חדרו, לנמלה חולקא דחדו עם קב"ה ושכינתיה, ע"ש ברב"ק. ומעתה בעת ההוא שנישאו בני ישראל להקב"ה בעת מתן תורה, וכמבואר בגמרא (תענית כ"ו) ביום חתונתו, זה מתן תורה, הוציא הקב"ה את יעקב אבינו מגן עדן והביא אותו להר סיני, שישמח האב בשמחת יוצאי חלציו.

*

ביום פסחים (דף ס"ח) רב יוסף ביזמא דעצרתא אמר עברי לי עגלא תלתא אמר אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא. והקשו המפרשים הא רב יוסף ענוותן היה, כדאיתא בגמרא (סוטה מ"ט) אמר ליה רב יוסף לתנא לא תתני ענוה דאיכא אנא, והיאך אמר מעצמו אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא.

ויל"ב על פי מה שכתב בספ"ק קדושת לוי (לחג השבועות) כל הימים טובים צריכין להיות להם רמז בחג השבועות שהוא זמן מתן תורה, וענין יום הכפורים מרומז בו, על פי מה שאמרו חכמינו ז"ל (ירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג) בשלשה המוחלין עונותיהם ואחד מהם הוא חתן, וכיון דמוחלין לחתן וודאי מוחלין גם כן לכלה דמאי בנייהו תרווייהו נשואים זה לזה. וחכמינו ז"ל אמרו (תענית פ"ד מ"ה) ביום חתונתו זה מתן תורה, נמצא כיון דהיה נשואין בשבועות ואנו הכלה נמחל לנו עונותינו, אם כן זהו רמז ליום הכפורים בשבועות, דביום הכפורים מוחלין עונות גם כן, עבדה"ק. וזוה אפשר לפרש מאמר המדרש (אגדת בראשית ב"פ"ה) חכו ממתקים בשעת מתן תורה, וכולו מחמדים כשהוא מקבל שבים. שאו בשעת מתן תורה שהיתה הנשואין, אז היה מקבל שבים גם כן, שנמחלו כל עונותינו.

ויש להוסיף עוד בביאור הדבר למה זכו ישראל במתן תורה למחילת העונות, על פי מה שהזכיר חכמי האמת (תובא בבאר היטב א"ח סימן תקע"א סק"א) שכל התורה שהארם לומר בעודו מלוכלך בחטא טורפין אותו מפניו ומוסיף כח בקליפות. ועל כן כשביקש הש"ת לתת לנו את התורה והמצוות, על כן מחל לנו כל עונותינו, כדי שלא יחנו ממנו החיצונים ח"ו, וכל התורה והמצוות ישארו בסמרא דקדושה.

ודבר זה מתנוצץ ומתעורר בכל שנה ושנה בזמן מתן תורתנו, כי יש שבמשך השנה ח"ו בעוה"ר חסרנו ואבדנו מעלתנו, ואם כן ח"ו כל השפעת מתן תורה הוא

לריק, וצריך לומר כי יום זה קדוש הוא לאלקינו, וגם בזמנינו עיצומו של היום מכפר כמו יום הכיפורים, ואנו זוכים בו למחילת עונות, ועל ידי זה נוכל לזכות להשפעת מתן תורה בכל שנה.

ועל זה שמח רב יוסף ברוב ענוותנותו ביזמא דעצרתא, אמר אי לאו האי יומא דקא גרים, אשר בו אנו זוכים למחילת העונות, כמה יוסף איכא בשוקא, היינו כמה מצוות ומעשים טובים שהנני זוכה לעשות במשך השנה על ידי השפעת חג השבועות זמן מתן תורתנו, היו בשוקא שהיו החיצונים חוטפים אותם ח"ו, ודוקא האי יומא דקא גרים, שאו אנו זוכים למחילת העונות, על כן אנו זוכים להשפעת והארת מתן תורה ולמדריגות גבוהות ונשגבות.

*

הקשה המגן אברהם (א"ח סי' תצ"ד) היאך אנו אומרים בחג השבועות זמן מתן תורתנו, והלא אמרו חז"ל (שבת פ"ג) דלכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל, ופסח מצרים הרי היה בחמישי בשבת, נמצא שקבלת התורה היה בשבועה בסיון ולא בששה בסיון, ותיצ"ל בעשרה מאמרות (מאמר הקור דין ח"ב פ"ז) דבא לרמז לנו יום טוב שני של גלות. והקשה בחק יעקב אם כן יהיה יום השני עיקר יום טוב, ועוד קשה דבני ארץ ישראל שעושין רק יום ראשון מאי איכא למימר.

אמנם מודעת זאת כי הצדיקים הקדושים מצוקי ארץ מוסרי דור ודור נבנ"מ זכו ביום קריאת עשרת הדברות לשמוע קולות וברקים ממש כמו בשעת מתן תורה, וזכו להרגיש קדושת וגודל הארת מעמד הנבחר, ובכך יש לומר כי אצלם לא שייך כלל להקשות למה אומרים בששה בסיון זמן מתן תורתנו, כי מאחר שהוקבע לקרוא בששה בסיון פרשת החורש השלישי ועשרת הדברות, אם כן אז היא זמן מתן תורתנו באמת גם בפועל, שהרי הם זוכים ביום הזה לשמוע קולות וברקים ואת דברות קדשו מלהבות אש כמו בשעת מתן תורה ממש. אכן בעוה"ר בדורינו השפל כימינו אלה רחוקים אנו הרבה ממדריגה זו, ונסתם ממנו כל חוץ במראה הגדולה והנפלאה הלזו.

אך דבר אחד יש בנו, הוא ההשתוקקות לזכות למדריגת הצדיקים, כי כן כל איש ישראל בבוא יום חג השבועות שנקבע על מתן תורה נלחב לבו בקרבו לאמר מי יתן ואוכל גם אני לזכות כעת לראות במו עינים את מעמד הנבחר ולקבל עליו מחדש עול התורה והמצוות מתוך יראה ופחד עילאה מהתגלות אלקותו ית"ש עלינו, ושופך שיחו בתפלה מעומק הלב בהשתוקקות פנימה והאר עינינו בתורתך.

והנה איתא במדרש (כ"ד פ"ג ס"ה) בשעה שבא הקב"ה ליתן תורה בסנינו היו ההרים רצים, תבור בא מבית אלים וכרמל מאספמיא, זה אומר אני נקראתי זה אומר אני נקראתי, אמר הקב"ה כולכם נעשה עבודת כוכבים על ראשיכם, אבל סיני שלא נעשה עבודת כוכבים עליו החר חמד אלקים לשבתו, וירד ה' על הר סיני, אף על פי כן אף ה' ישכון לנצח בבית עולמים. ומזן דר"ז זללה"ה בחידושי תורה (לשבועות עמוד ק"ב) ביאר, כי מכאן יש תוכחת מוסר באהבה מוסתרת לכל איש ישראל, דכמו הר תבור וכרמל אף שלא זכו כלום בשעת מתן תורה, מכל מקום בשכר שרצו והשתוקקו שיתן ה' את תורתו על גביהם יזכו בשכר זה לעתיד שיבנה ביהמ"ק עליהם, הכי נמי בני ישראל בדורינו השפל, אף שאין לנו מרגישין כלל קדושת היום זמן מתן תורתנו, על כל פנים צריך כל אחד להשתוקק שיזכה להרגשת הקדושה, כי גם זה יכול לפעול הרבה, עבדה"ק.

ולפי זה יתכן לומר שעל ידי השתוקקות הלזו שיש לו לאדם שיזכה למעמד הנבחר בחג השבועות, בשכר זאת יזכה לעתיד לשמוע תורה מפי הקב"ה כמבואר במדרש (תנחומא מקץ ס"ב) שעתידי הקב"ה לדבר עם כל איש ישראל. ויש ללמוד הדבר מהר תבור וכרמל שהם יזכו שיבנה עליהם ביהמ"ק לעתיד בשכר על השתוקקות שניתן התורה על גביהם, כמו כן כל איש ישראל בשכר שיש לו השתוקקות לשמוע במו עיניו את קול ה' בעשרת הדברות, יזכה גם לעתיד לשמוע תורה מפי הקב"ה בעצמו.

ודבר זה הטמין המגן אברהם במתק לשונו, שלכך אומרים בששה בסיון זמן מתן תורתנו כדי לרמז לנו יום טוב שני של גלויות, כלומר כי בזמן שהיה הביהמ"ק על מכוננו וזכו לראות עין בעין שהשכינה שורה בישראל, בוודאי זכו בעת ההוא

בשעת קריאת עשרת הדברות לשמוע קולות וברקים כמו בשעת מתן תורה, ואם כן שפיר היו אומרים אף בששה בסיון זמן מתן תורתנו, כיון שהיו זוכים אז לקבלת התורה ממש, אמנם אף בימי גלותנו שנחשכו המאורות וטומאת ארץ העמים גברה עלינו עד שאין אנו זוכים עוד להתגלות האלקות בעת קריאת עשרת הדברות, מכל מקום אנו אומרים זמן מתן תורתנו לרמז לנו יום טוב שני של גלויות, כלומר שעל ידי ההשתוקקות שיש לנו ביום הזה נזכה באמת לשמוע קול ה' בעת המקווה שיקבץ ה' את גלותינו מארבע כנפות הארץ במהרה, ועל זה אומרים זמן מתן תורתנו, כי בכח ההשתוקקות של יום הזה נזכה לעתיד לשמוע תורה מפי הקב"ה.

*

במדרש תנחומא (ויג' ס"ב) בשעה שביקש הקב"ה ליתן את התורה לישראל אמר להן תקבלו תורתנו, אמרו לו הן, אמר להן תנו לי ערב שתקימו אותה, אמרו לו אברהם יצחק ויעקב יהיו ערבים, אמר להן אבותיכם הן בעצמם צריכים ערבים וכו', אמרו לו בנינו יהיו ערבים שלנו, מיד קבלן הקדוש ברוך הוא ונתן את התורה לישראל שנאמר (תהלים ח"ג) מפי עוללים ויונקים יסדת עוז.

ויש לומר הרמז בזה על פי מה שכתב בנעם אלימלך (לקוטי שושנה) לפרש דברי חכמים וחידותם (שבעות לט). כל ישראל ערבין זה לזה, כי האדם יש לו להתפלל תמיד בעד חברו, כי לעצמו אין יכול לפעול כל כך, כמאמרם (ברכות ה:) אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, אבל כשכל אחד מתפלל בעד חברו נמצא זה פועל לזה תפצו וזה לזה עד שכולם נענים, וזהו שאמרו ישראל ערבים זה לזה, פי' ערבין מלשון מתיקות, שממתיקין זה לזה בתפלתם, שמתפללים כל אחד בעד חברו ועל ידי זה הם נענים, עכ"ל.

ועל דרך זה יתבאר מה שאמרו בני ישראל להקב"ה בנינו יהיו ערבים שלנו, הכוונה שתינוקת של בית רבן הן הם מתפללים בעד בני ישראל, מאחר שהכל פיהם אין בהם חטא, תפלתם גדלה ונשגבה להתקבל לפני הבורא יתברך, והן הם הערבים שלנו שיתקבל תפלתנו והערב נא שיערב לנו עסק התורה.

*

במוסכת שבת (דף פח.) ויתיצבו בתחתית ההר (שמות י"ז), אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כנגיית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם, אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעה רבה לאורייתא.

ויש להתבונן דאי נימא שבאמת ננים הדברים דקבלת התורה היתה בכפיה ובאונס שלא ברצון, לכאורה לשמחה מה זו עושה בכל שנה ושנה לחגוג ולשמוח בו ביום שקבלנו התורה, מתאספים לסעודת יום טוב ששים ושמיים ומזמרים ומרקדים לכבוד היום ולכבוד התורה הקדושה, הלא יותר נכון היה לקבוע ביום זה יום עצב ותוגה, וכל אחד היה יושב בו בדר גלמוד מתעצב על מצבו מידי שנה בשנה, לזכור ימות עולם מה שלפני ג' אלפים שנה כפו אותנו בהתראה ובאונס מיתה אם מקבלים אתם את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, עד שלא נשאר לנו ברירה אחרת רק לקבל התורה, אבל מה לנו לשמוח על קבלה זו, הלא על ידי זה הועמם עלינו עול ומשא כבידה של תרי"ג מצות ונשתעברנו לקיום רמ"ח מצות עשה ושם"ה לא תעשה, יש דברים המותרים ויש דברים האסורים ואנו מוגבלים ומשועבדים לחוקי התורה ומשפטיו, ומוכרחים אנחנו לעסוק בתורה ותפלה במצות ומעשים טובים הנחת תפלין ואכילת מצה ומרור נטילת לולב וכדומה, הלא כל זה עולה לנו במירחה וביגיעה, ובאם את כל זה קבלנו בכפיה שלא ברצון לשמחה מה זו עושה.

אכן חס לן למימר הכי, כי לאמיתו של דבר כאשר בשר לנו הקב"ה על ידי משה רבינו שבחר בנו מכל העמים ורוצה ליתן לנו התורה הקדושה, מיד ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, וקבלנו את התורה בשמחה רבה ובחדרה עצומה באהבה ובתפץ לב, ואם תאמר למה כפה הקב"ה את ההר כנגיית, זה נניח לבעלי מפללים שיתרצו הקושיא כל אחד לפי דרכו, (עין חלת בנימין מצוה טו).

אבל אנו בדידן אנו יודעים כברירות שאנחנו קבלנו את התורה בשמחה, ועדיין עושין אותה בשמחה, ועל זה אנו שמחים ביום הזה שהיא יום שניתנה בו תורה, כי בלאו הכי לא היינו שמחים על זה בכל שנה ושנה, ואדרבה ינסה הקב"ה אותנו

שנית, ויעמיד אותנו היום לפני הר סיני כדי לקבל התורה, הגה יראה כי כמו מאז כן עתה יענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע ונקבל את התורה שנית באהבה ובשמחה, כי שמחים אנו וחפצים אנחנו בהתורה הקדושה, ואנו מאושרים לקיימה ולמסור נפשינו עליה.

ולזה אמרו בנמרא (פסחים סח.) **הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכה**, והיינו לשמוח ולהתענג ביום הזה, מאי טעמא יום שניתנה בו תורה, והתורה ניתנה לנו בכפיה, על כן אנו רוצים להראות שבאמת מלכותו ית"ש ברצון קיבלנו עלינו, ובשמחה ובחדרה אנו מקיימים חוקי התורה ומצותיה באהבה וברצון בהתרוממות הנפש.

*

הקשה המגן אברהם (סי תצד) וכן הקשה הרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות (חקור דין ח"ב פ"ח) ובש"ת הריב"ש (סימן צ"ו) היאך אנו אומרים בחג השבועות זמן מתן תורתנו, והלא אמרו חז"ל (שבת פ"ג) דלכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל, ופסח מצרים הרי היה בחמישי בשבת, נמצא שקבלת התורה היה בשבעה בסיון ולא בששה בסיון.

וי"ל על פי מה שכתב החיד"א בכסא דוד (דיוט"ד) כי המלאכים שקמרונו בשעת מתן תורה ואמרו תנה הודך על השמים, באו בטענת מצרניות, אמנם אנו ק"ל (רמ"א ח"ג סימן קע"ה ס"ב) אם יגיע איהו פסידא כל דהו למוכר אם יעמוד הממכר ביד המצרין אין טענת המצרין טענה, ע"ש לדרכו.

ויתכן לומר דהוי פסידא למוכר כביכול הקב"ה אם היה נותן התורה למלאכים, על פי מה שביאר כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בחידושי תורה (לשבעות תשי"ו) דענין ההכנה שייך רק אצל בני אדם שוכני בתי חומר, שהם צריכים להזמין עצמם לדבר שבקדושה, אבל לא כן המלאכים שהם קדושים וטהורים אינם צריכים הכנה, עכ"ל. ולפי זה אלמלי היה הקב"ה נותן התורה למלאכים, אף שהיו מקיימים התורה באופן גבוה ונעלה, מכל מקום היה חסר אצלם ענין הכנה למצוה, והיה פסידא למוכר כביכול שהיה מפסיד ענין ההכנה למצוה, ועל כן נתן התורה לבני ישראל ואף שאינם במדרגה גבוה כמלאכים, מכל מקום כיון שאצל בשר ודם שייך ענין ההכנה למצוה שהוא כמצוה עצמה, והקב"ה מקבל מזה תענוג גדול איך שבני ישראל מכינים עצמם בהכנה רבה טרם יבואו לקיים מצות בוראם, לכן נתן להם התורה, דבכה"ג דאיכא פסידא למוכר לא שייך דינא דבר מיצרא.

והנה כ"ק מרן דו"ז זללה"ה ביאר בחידו"ת (לשבעות עמוד ק"ז) הטעם שהוסף משה יום אחד מדעתו, כדי שיעשו ישראל הכנה לקבלת התורה יום אחד אחר שפסקה זוהמתו, דכל עוד שהיה עליהם קצת מזוהמת החטאים אי אפשר שיהיה הכנה בשלימות, עכ"ל. נמצא שעל ידי שהוסף משה יום אחד מדעתו ולא נתנה תורה ביום ששי בסיון, כדי שיעשו בו הכנה למתן תורה, על ידי זה זכינו לקבל התורה, דאלמלי לא היה צורך של הכנה למצוה היו המלאכים מנצחים בקטרוגם תנה הודך על השמים, ועל כן שפיר אנו אומרים ביום ששי בסיון זמן מתן תורתנו, דיום זה גרם שינתן התורה לנו ולא למלאכים.

*

במו"ס פסחים (דף סח.) **הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מאי טעמא** יום שניתנה בו תורה הוא. יל"פ דהנה בשמים ממעל איכא מיימינים הממליצים טוב על בני ישראל, ומשמאילים המקטרגים על בני ישראל, אכן בחג השבועות בשמים ממעל הכל מודים, היינו כל המלאכים ושרפי מעלה כולם מודים, דבעינן נמי לכם, שיושפע לבני ישראל לכם לכל צרכיכם (ביצה ס"ז), מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא, שבני ישראל מקבלים עליהם בחג הקדוש הזה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים, בני ישראל מקבלים עליהם בקבלה חדשה ובהתרוממות הנפש לעסוק בתורה ובתפלה, ולחנך הבנים והבנות על דרך הישרה, ובוה נסתמו פי כל המקטרגים, ובני ישראל זוכים ביום זה לשפע ברכה והצלחה ופרנסה בריוח ובניקל.

*

איתא במדרש תנחומא (יתו ס"ה) כשיצאו ישראל ממצרים היו בהן בעלי מומין מעבורת פרך שהיו עושין בטיט ובלבנים, והיתה האבן נופלת עליו מן הבנין ושוברת ידו וקוטעת את רגלו. אמר הקב"ה אינו דין שאתן את תורת לבעלי מומין,

מה עשה, רמז למלאכי השרת וירדו ורפאו אותן. ומנין שלא היה בהן סומין, שנאמר (שמות כ טו) וכל העם רואים את הקולות. ומנין שלא היו בהן חרשין, שאמרו (שם כ ז) נשמעו. ומנין שלא היו בהן גרמין, שאמרו (שם) נעשה. ומנין שלא היה בהן חנרין, דכתיב (שם יט יז) ויתיצבו בתחתית ההר.

והנה איתא במדרש (ילקוט יתרו רמז רעב) אמר הקב"ה לישראל בני היו קורין את הפרשה הזו בכל שנה, ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלים את התורה, שנאמר ביום הזה באו מדבר סיני. ומבואר בזה כי כל דבר נתקן בזמנו למעלה, והקריאה בפרשת מתן תורה מעורר הזמן. ובכך יש לומר כי כמו בשעת מתן התורה נתרפאו כל החולים והמומין, כמו כן בימינו אלה נתעורר השפעת הללו שיתרפאו כל המומין והחולין, ויושפע לנו שפע טובה וברכה וכל מילי דמיטב.

*

בגמרא (ראש השנה טז) בעצרת נידונין על פירות האילן, אמרה תורה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שאברך לכם פירות האילן, (ועין גענוע מטיס פ ראה מש בזה). ויל"פ לדרכו על דרך הכתוב (דברים כ יט) כי האדם עץ השדה, והיינו בעצרת נידונין על פירות האילן, הם תולדות האדם אלו בנינו ובנות, וביום הזה הזמן גרמא להתפלל ולשפוך שיה שנוכה לבנים בריאים ומתוקים יראים ושלמים מאירים בתורה ובמצוות. וענין הקרבת שתי הלחם י"ל הכוונה, כי ביום הזה מתעורר השפעת רוחני והשפעת גשמי והוא לתכלית שנוכל לשמור דרך ה' ולעסוק בתורה, כמו שאמרו (אבות פג מ"ד) אם אין תורה אין קמח ואם אין קמח אין תורה, ובשעת הקרבת קרבנות ציבור נשפעים השפעות קדושות משמי מעל על כל ישראל.

*

במסכת שבת (דף פה) ויתיצבו בתחתית ההר (שמות יט יז), אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כניגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם, אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעה רבה לאורייתא. וכתב באגרא דכלה (פ יתרו) דענין הכפיה מבואר במדרש חז"ל (הובא בתפארת ישראל למהר"ל פ"ב) שרצה השי"ת שיהיה להם דין אנוסה לא יוכל לשלחה כל ימיו (דברים כב כט). וזה שאמר (שמות כ יז) כי לבעבור נס"ת אתכם, לשון אנוסה, בא האלהים ברוב מוראו, כדי שיהיה לכם דין אנוסה, עכ"ד.

ועל פי דבריו הקדושים יל"פ הלשון מכאן מודעה רבה לאורייתא, דכפית ההר לא היה כדי להקל על בני ישראל שיהיה להם טענת מודעה שלא לקיים חוקי התורה, אלא אדרבה בא להחמיר עליהם, ומכאן מודעה רבה לאורייתא דאף אם ישלח הקב"ה אותנו בגלות עדיין מחוייבים אנתנו לקיים חוקי התורה, וכמו שאמרו חז"ל (תמורה ה) אונס שנירש כל ימיו בעמוד והחזר, וזהו הבטחה לבני ישראל באורך ימי גלותינו שיבא זמן אשר ינאלינו הקב"ה, דכל ימיו בעמוד והחזר.

*

הקשה המגן אברהם (פי תצד) וכן הקשה הרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות (תקור דין ח"ב פ"ג) ובש"ת הריב"ש (פימין צ"ז) היאך אנו אומרים בחג השבועות זמן מתן תורתנו, והלא אמרו חז"ל (שבת פ"ג) דלכו"ע בשבת ניתנה תורה לישראל, ופסח מצרים הרי היה בחמישי בשבת, נמצא שקבלת התורה היה בשבעה בסיון ולא בששה בסיון. ויל"פ על פי המבואר בקדושת לוי (פ דברים) דכשם שבברייתו של עולם ערב קודם לבורק, כך תחילת ימי האדם ושנות נעוריו נקראים ערב, וימי העמידה נקראים בוקר עכ"ד. ועל פי זה ביאר כ"ק מרן אאמו"ר וללה"ה בברך משה (פ תצוה עמוד רכא) הפסוק, מערב עד בוקר לפני ה' חקת עולם לדורותם מאת בני ישראל, כי בא הכתוב להזהיר את בני ישראל שיתחילו לחנך את בניהם בעבודת שמים מתחילת ימיהם בנעוריהם, ועל זה נמר אומר חוק"ת עולם לדורותם, כי אם יקדימו להשריש בבניהם תורה ומעשים טובים מנעוריהם, בטוחים הם שתשאר רוח הקדושה בקרב נפשתיהם לנצח חוקת עולם, עכ"ד.

ובזה אמרתי לפרש מה שאמר ה' אל משה, לך אל העם וקדשתם היום ומחר ובכסו שמלותם, ודרשו חז"ל (בבמות סב) מה מחר ליל עמו אף היום ליל עמו. פי' להורות כי בכל שנותיו של אדם צריך שיהיה ליל עמו, הכוונה שיתחיל לעבוד הבורא בימי הנעורים, כי רק אז יהיה בטוח שיהיו כל ימיו ושנותיו מקודשים לפני ה'.

ועל פי זה יש לפרש מה דאיתא במס' שבת (דף פה) אמר רבי יוסי יום אחד הוסיף משה מדעתו והסכים הקב"ה על ידו. והתמויה מפורסמת איך הרחיב משה זמן מה שהעליונים ותחתונים היו מחכים ומצפים על יום קדוש כזה, ולמה הוסיף יום אחד מדעתו לדחות קבלת התורה. אמנם לדרכינו י"ל דהגם שהעליונים ותחתונים המתונו על יום זה המיועד מששת ימי בראשית שיקבלו ישראל התורה, עם כל זה הוסיף משה יום אחד מדעתו כדי ליתן הוראה לדורות וללמד את בני ישראל שיסוד התורה הוא ימי הנעורים, ובכל משך שנותיו של אדם צריך שיהיה ליל עמו, והן הם המלואים את האדם על כל ימי חייו.

ובזה יתבאר איך אנו אומרים ביום ו' בסיון זמן מתן תורתנו, כי דוקא ביום זה שלא ניתנה תורה כדי להורות שצריך שיהיה ליל עמו, והיינו להתחיל בעבודת ה' בימי הנעורים, מזה יצא לנו הוראה לדורות איך שצריך האדם להתנהג בכל ימי חייו בלימוד התורה וקיום מצותיה, כי ימי הנעורים הן הם יסוד ימי חייו של אדם, וכשם כשאדם בונה לעצמו בנין מפואר צריך שיניח לזה יסוד חזק ורק אז הוא מתקיימת, ואם לאו הוא נופל ואינו בר קיימא, כך הוא ימי נעוריו שאם הם חזקים וקונה בהם שלימות בתורה ובריאת שמים ועבודת התפלה אז הוא בונה לעצמו יסוד חזק על כל ימי חייו לשם ולהפארת. ועל כן שפיר אומרים ביום א' רשבעות זמן מתן תורתנו, כי מיום זה אנו למדים מאימתי מתחיל עבודת ה' באופן שיתקיים התורה בידינו כל ימי חיינו.

*

הנה איתא במדרש ילקוט (יתרו רמז רעב) אמר הקב"ה לישראל בני היו קוראין את הפרשה הזו בכל שנה, ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלים את התורה. ואכן רואים בחוש עין בעין דבהגיע חג השבועות כל איש ישראל נתחמם ונתלהב ומתרומם, ומרגיש קשר להקב"ה ולהתורה הקדושה, אשרינו מה טוב חלקינו ומה נעים גורלינו, וכל אחד מישראל מוכן באהבה ובשמחה לומר נעשה ונשמע ולקבל התורה מחדש, כי כל מעשי הקב"ה הם נצחיים, ולכן הקריאה מעורר הזמן.

אמנם יתכן לומר דכשם שבכל שנה ושנה נתעורר מחדש ענין קבלת התורה כאילו עומדים לפני הר סיני, כך בכל שנה ושנה נתעורר מחדש טענת המלאכים תנה הודך על השמים, כשם שנתעורר בעת ההוא על הדור דעה, ואם היה קטרוג על הדור של יוצאי מצרים שזכו לראות עין בעין נפלאות ה', מכל שכן שנתעורר כן על דורינו אלה דרא בתראה, וכאשר בחג השבועות האדם משתוקק ומבקש ותן חלקינו בתורתך, שיזכה ללמוד להבין ולהשכיל התורה הקדושה, אז באים המלאכים ומקמרגים מה לילוד אשה בינינו, הברוך בתאות עולם הזה המביאו לירי עבירות קלות ותמורות, וכמו שפי' הש"ת הקדוש (מסכת שבועות פרק תורה אור) דטענתם היה כיון שהאדם מוכשר לקבל טומאה ולהטוא איך תנתן לו התורה, ואמר הקב"ה למשה, אחוז בכס"א כבודי והחזר להם תשובה, כלומר תחזור ותאמר להמלאכים שאף אם יחטא האדם יש לו תקנה בתשובה, וגדולה תשובה שמנעת עד כסא הכבוד (יומא פ"ג), עכד"ק, וכמו כן בימינו אלה מחזירין למלאכים תשובה, שאף אם יחטא האדם יש לו תקנה בתשובה.

ובזה יש לנו להתחזק דאף אם חלילה משוקעים בחטאים עוונות ופשעים ר"ל, עם כל זה יכולים אנו לקבל התורה מחדש, כי יש לנו תקנה בתשובה, וכאשר האדם מתחרט על העבר ומקבל על עצמו קבלה טובה על להבא שלא ישוב לכסלה עוד, אזי הוא זוכה לקבלת התורה לפי בחינת נפשו.

*

י"ד פק"ק קרית יואל יצ"ו - להערות והארות נא לפנות:

טע"ל (845) 662-4421 מעקס (845) 782-5651

Mailing Address:

51 Forest Rd. Unit 203 Suite #14 Monroe N.Y. 10950

הרצאה לליקוט חלק בהוצאת הגליון יפנה להג"ל

לע"נ הרה"ח ר' חיים ב"ר מאיר זאב הבהן ע"ה - נפט"ר ט"ז סיון